

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra chovu hospodářských zvířat

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

**Charakteristika pracovních plemen koní využívaných pro
služební účely v ČR**

Bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Šperlová

Obor studia: Chov koní

Vedoucí práce: Ing. Cyril Neumann

© 2021 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Charakteristika pracovních plemen koní využívaných pro služební účely v ČR" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 3.5.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Cyrilu Neumannovi za jeho odborné vedení, které mi bylo poskytnuto současně s cennými radami a praktickými poznatky, s jejichž pomocí byla tato bakalářská práce vypracována.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu během celého studia.

Charakteristika pracovních plemen koní využívaných pro služební účely v ČR

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá pracovními plemeny koní od konce 19. století. Zpracovává rakousko-uherské polokrevné kmeny koní, které lze charakterizovat jako těžší teplokrevníky využitelnými jak pro jezdecké účely, tak pro lehkou zápřež či pro lehčí zemědělské práce. Blíže zkoumá kmeny Furioso, Przedswit, Gidran, Star of Hannover a North Star, jejichž vznik se přičítá hřebčínům v Rakousku-Uhersku. Tyto kmeny daly dobrý základ pro vznik moravského teplokrevníka a ovlivnili také chov českého teplokrevníka.

Z dnešních pracovních plemen se zaměřuje na starokladrubskeho koně, Noniuse a šlonského koně. Starokladrubske kůň je naše jediné autochtonní plemeno koní, chované na našem území nepřetržitě více než 400 let v Národním hřebčínu Kladruby nad Labem. Jedná se o plemeno udržované v typu galakarosiéra využívané pro reprezentativní účely, u Městských policíí a pro vozatajský sport.

Plemeno Nonius založil hřebec Nonius, dovezený z Francie, v maďarském hřebčínu Mezöhegyes. Jedná se o těžké teplokrevníky chované ve dvou variantách: velký nonius a malý nonius. Vyznačují se vyrovnaným temperamentem a pracovitostí.

Šlonský kůň je původní polské plemeno koní, založené na základě oldenburských a východofřízských plemenů a místních klisen na konci 19. století. Velká část šlechtitelského materiálu během války vyhynula a původ současného šlonského koně je odvozen ze zbylých jedinců. Plemeno prošlo velkými šlechtitelskými zásahy a až na počátku 21. století bylo představeno konečné rozdělení slezského plemene na dva typy: starý (kočárový typ) a nový (jezdecký a sportovní).

Zpracovává požadavky na služební koně, jejich výcvik s ohledem na jejich příslušnost k Městské policii nebo k Policii ČR a zkoušky odborné způsobilosti policistů i koní a následně výkon služby.

Klíčová slova: jízdní policie, rakousko-uherské kmeny, starokladrubske kůň, slezský teplokrevník, Nonius

Characteristics of working breeds of horses used for service purposes in the Czech Republic

Summary

Bachelor thesis deals with working breeds of horses since the end of the 19th century. It processes the Austrian-Hungarian half-blood tribes of horses, which can be characterized as heavier warmblood breeds, often used either for equestrian purposes or light harness, or for lighter agricultural work. It further examines the tribes Furioso, Przedswit, Gidran, Star of Hannover and North Star, whose origin is attributed to stud farms in Austria-Hungary. These tribes provided a good basis for the creation of Moravian Warmblood and also influenced the breeding of the Czech Warmblood.

Out of today's working breeds the thesis focuses on the Oldkladruber horse, Nonius and a Silesian horse. The Oldkladruber horse is our only autochthonous breed of horses bred in our area continuously for more than 400 years in the National Stud Kladruby nad Labem. It is a breed maintained in the type of galakariosier, used for representative purposes and also used by the Municipal police and for driving sports.

The Nonius breed was founded by the stallion Nonius, imported from France, in a Hungarian stud farm Mezöhegyes. These are heavy warmbloods bred in two variants: a large Nonius and a small Nonius. They are characterized by balanced temperament and diligence.

The Silesian horse is an original Polish breed of horse founded on the basis of Oldenburg and East Friesian stallions and local mares at the end of the 19th century. A big part of the breeding material became extinct during the war and the origin of the current Silesian horse is derived from the remaining individuals. The breed went through major breeding interventions and only at the beginning of the 21st century was introduced the final division of the Silesian breed into two types: old (carriage type) and new (equestrian and sports type).

The thesis processes requirements for service horses, their training considering their affiliation to the Municipal police or the Police of the Czech Republic, tests of professional competence of police officers and horses and subsequently the performance of service.

Keywords: mounted police, Austrian-Hungarian tribes, Old-Kladruber horse, Silesian warmblood, Nonius

Obsah

1 Úvod	8
2 Cíl práce	9
3 Literární rešerše.....	10
3.1 Pracovní plemena koní v 19. a 20. století.....	10
3.1.1 Rakousko-Uherské kmeny koní.....	10
3.2 Pracovní plemena v dnešní době.....	18
3.2.1 Starokladrubský kůň.....	18
3.2.2 Nonius	23
3.2.3 Šlonský kůň	24
3.3 Jízdní policie ČR	27
3.3.1 Výcvik služebního koně a jezdce.....	28
3.3.2 Výkon služby	31
4 Závěr	33
5 Literatura	34
6 Seznam použitých obrázků.....	37
7 Seznam použitých tabulek	37
8 Seznam použitých zkratk a symbolů	38

1 Úvod

Člověk a kůň jdou spolu po boku už tisíce let. Kůň se stal nepostradatelným pomocníkem člověka. Koně sloužili lidem jako dopravní prostředek, nosili náklady, tahali vozy, orali pole a bojovali ve válkách. Provází člověka i v moderní civilizaci, zejména jako ceněný společník pro zábavu a jako sportovní partner. Avšak i dnes se najdou odvětví, kde se kůň stává nenahraditelným pomocníkem. Jedním z těchto oborů je i služba u policie. Policista na koni budí větší respekt, pohybuje se výrazně rychleji a z výšky koňského hřbetu má větší přehled.

Vysoké nároky jsou u služebních koní kladeny především na charakter, schopnost zvládnání stresu a v neposlední řadě na zdraví. Stejně jako policisté, i koně procházejí speciálním výcvikem a pravidelným tréninkem, protože mimo vykonávání dohledu nad veřejným pořádkem v lesoparcích, prohlídek chatových oblastí, hledání pohřešovaných a podezřelých osob ve volném terénu, se nasazují i na nebezpečné zákroky proti agresorům běžného občanského života.

Ačkoliv každý kůň má jiné vlastnosti, obecně se dá říct, že některá plemena budou mít lepší předpoklady pro službu u policie než jiná. Policejní kůň má svým zevnějškem budit respekt, proto jsou pro tuto práci vhodné vysoké koně mohutnějších teplokrevných plemen.

Práce je pro přehlednost rozdělena do tří větších kapitol. První kapitola hovoří o koních, které jsme v historii označovali za pracovní plemena. Druhá část představuje plemena koní, která dnes považujeme za pracovní a která jsou využívána u policie. Poslední část představuje požadavky na koně u Městské policie a u Policie ČR, jejich výcvik a nasazení do služby.

2 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zpracování literární rešerše zaměřené na pracovní plemena koní, která dnes mohou být vhodná k využití u jízdnic policii ČR.

Zaměří se na kmeny koní chované v hřebčinech Rakouska-Uherska, které byly hojně využívané pro potřeby armády. Dále charakterizuje plemena koní Nonius, šlonský kůň a starokladrubský kůň, včetně jejich historického vývoje. V poslední části definuje jízdnic policii, služební koně a jejich výcvik a výkon služby.

3 Literární rešerše

3.1 Pracovní plemena koní v 19. a 20. století

Změny podmínek a způsobů lidského života se projevily také na hodnotě využití koně. Dříve byli koně hlavní pracovní silou v zemědělství, zatímco dnes je většina plemen určena pro soutěžní nebo rekreační jezdeckví. Zintenzivněním živočišné výroby v posledních letech vymizelo spousta původních plemen koní v Evropě. Celá situace vyvolává nutnost přijmout ochranná opatření, zejména ohrožených plemen (Štrbac et al. 2015).

S cílem zamezit úpadku chovu a zajistit armádě dostatek výkonných jezdeckých koní vydal roku 1736 císař Karel IV. první nařízení, kterým uložil šlechtě povinnost pečovat o rozvoj chovu koní. Liknavý přístup šlechty k této povinnosti později inspiroval Marii Terezii k vydání císařského patentu. Patent vydaný 13. srpna 1763 vytvořil pro chov koní pevnější, administrativně kontrolovatelnou bázi. Zemský chov byl svěřen vojenskému velení. Patent uložil krajským správám provést soupis a klasifikaci hřebců a klisen. Chovní koně obdrželi výžehy a jejich majitelé byli zbaveni povinnosti platit za ně dobytčí daň.

Patent bohužel nevyřešil stěžejní problém – kvalitu plemeníků. Proto císař Josef II. roku 1780 nařídil, aby plemenné hřebce od šlechty a majitelů panství převzala vojenská správa. Ta byla nařízením pověřena řídit plemenitbu a chov koní. Cílem opatření bylo zajistit armádě remontováním potřebný počet koní z rolnické produkce.

Krátce na to dal Josef II. zřídit korunní (císařské) hřebčiny. Jejich posláním bylo doplňovat stavy císařských (státních) plemenných hřebců. Roku 1785 byl císařským dekretem založen hřebčín Mezöhegyes a roku 1792 hřebčín Radovec (Radautz). Plemeníci obou hřebčinů postupně nahrazovali v plemenitbě reprezentanty dřívějších plemen na celém území monarchie. Méně schopný personál hřebčinců postupně vystřídali nejzkušenější důstojníci, poddůstojníci a mužstvo hipických zbraní (Misař 2011).

3.1.1 Rakousko-Uherské kmeny koní

Z důvodu prostorné mechaniky pohybu, tvrdé konstituce a exteriéru (jezdeckého typu) se stal anglický plnokrevník korektorem (zlepšovatelem) vlastností velké části ostatních teplokrevných užitkových typů a plemen (Dušek 2011).

Anglický plnokrevník je nejhodnotnější plemeno koní na světě a je po staletí ceněn jako dostihový kůň. Nadšení britské aristokracie ze závodění v 17. století vedlo k rozvoji tohoto plemene. Dnes nalezneme v původu každého plnokrevníka jednoho ze tří importovaných hřebců arabského, berberského a tureckého původu a zástupkyni ze 74 původních britských klisen, kteří byli zaznamenáni do General Stud Book z roku 1791 (Bower et al. 2012).

Tato plemenná kniha byla současně uzavřena. To znamená, že do této plemenné knihy nemůže být zapsán žádný kůň, který svými předky nenavazuje z obou stran (ze strany otce i ze strany matky) na některého z těchto předků, kteří byli zapsáni do prvního svazku General Stud Book, a neprokáže jistou minimální výkonnost na dostihové dráze.

Chovatelsky má anglický plnokrevník značný význam, protože se používá v četných teplokrevných chovech k rozšíření krevní základny, popřípadě ke zpevnění konstituce nebo k oživení temperamentu (Štrupl et al. 1983).

V případě jeho intenzivního využití při tvorbě a korekci vlastností vznikala plemena obecně nazývaná anglická polokrevná plemena – angličtí polokrevníci. Takovéto označení bylo používáno především ve středoevropských chovech, přesněji v chovech, které navazovaly na tradice chovu koní rakousko-uherské monarchie (Dušek 2011).

Anglický polokrevník vzniká pářením anglické polokrevné klisny s anglickým polokrevným hřebcem nebo také pářením anglického plnokrevného hřebce s teplokrevnou klisnou a naopak. Anglický polokrevník vzniká také v případě, když páříme anglického plnokrevného nebo polokrevného hřebce s klisnou teplokrevného typu bez plemenné příslušnosti. Jestliže anglický polokrevník má ve svém rodokmenu značný podíl anglických plnokrevníků, pak říkáme, že takový polokrevník je „vysoko v krvi“ (Štrupl et al. 1983).

V polovině 19. století sílil tlak na produkci konstitučně tvrdého, dostatečně mohutného typu koně vhodného pro potřeby armády (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Mezi hřebčiny chovající teplokrevné kmeny na bývalém území Rakouska-Uherska patřily:

- Radovec (zal. 1785)
- Bábolna (zal. 1789)
- Piber (zal. 1798)
- Kisber (zal. 1853)
- Bonczhida (zal. 1905)
- Wieselburg (zal. 1915)

Byly zde vytvořeny anglické, arabské a angloarabské polokrevné kmeny, a to Furioso, Przedswit, Gidran, Star of Hannover, North Star, Nonius a Shagya, které přetrvaly až do dnešních dní. Od 40. let minulého století se k těmto kmenům přiřadila i linie Catalin, která vznikla v hřebčíně Horní Motěšice (zal. 1927) (Mieslerová & Stříbrná 2020).

Tabulka č. 1: Přehled hřebců zakladatelů Rakousko-uherských kmenů

Kmen	Zakladatel	Rok narození zakladatele	Domovský hřebčín
Furioso	Furioso	1836	Mezőhegyes
Przedswit	Przedswit	1872	Piber
North Star	North Star	1844	Mezőhegyes
Gidran	Gidran	1809	Bábolna
Star of Hannover	Star of Hannover	1912	Hostouň na Šumavě

Zdroj: Vlastní zpracování Zvázu chovatelův koní na Slovensku, 2017

Na základě teplokrevných kmenů chovaných na bývalém území Rakouska-Uherska vzniklo plemeno moravský teplokrevník. Moravský teplokrevník byl dlouhodobě považován za součást plemene český teplokrevník, ačkoliv už v době uznání českého teplokrevníka byly zjevné odlišnosti v typu koní chovaných na území Čech a Moravy. Tento rozdíl již v 19. století spočíval hlavně ve výběru hřebců působících v zemském chovu. V Čechách se jednalo o hřebce těžších německých teplokrevných plemen (převážně oldenburská krev) a na Moravě to byli lehčí a ušlechtilější hřebci rakousko-uherských hřebčínů na bázi plnokrevníka a araba (Mieslerová & Stříbrná 2020).

Oporou moravského teplokrevného chovu se staly linie po Furioso XIII R (nar. 1906), Przedswit IV R, významný vliv měli i kladrubští plemeníci Przedswit II K (nar. 1931), Przedswit III K (nar. 1925) a potomci Przedswit VII P. Od 60. let minulého století došlo ke smísení populace českého a moravského teplokrevníka. V rámci českého teplokrevníka byl pak rozlišován od roku 1971 český teplokrevník českého chovu a český teplokrevník moravského chovu. Moravský typ si však stále zachovával genofond starých rakousko-uherských kmenů. Do roku 2004 byli tito koně zařazeni v plemeni český teplokrevník, jehož šlechtitelským cílem byli podstatnou měrou ovlivněni. Současný moravský teplokrevník je tedy uznaným plemenem od roku 2004. Chovným cílem moravského teplokrevníka je přiměřeně ušlechtilý teplokrevný kůň chovaný na bázi původních rakousko-uherských kmenů s přihlédnutím ke kmenové příslušnosti (Mieslerová & Stříbrná 2020).

Kmen Furioso

Kmen Furioso pochází od stejnojmenného anglického plnokrevného hřebce, který se narodil v roce 1836 v uherském hřebčíně hraběte Karolyho. Jako hříbě ho koupil vévoda Liechtenstein, a později přešel do majetku vojenského eráru. Ve vojenském hřebčíně Mezöhegyes připouštěl od roku 1841 do roku 1851. Z připouštění v tomto období se narodilo 95 hřebců a 81 klisen (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Z tohoto hřebčina se rozšířil do zemského maďarského chovu, ale i do ostatních významných hřebčínů, především Radovce a Piberu. Po roce 1918 s nově vzniklými nástupnickými státy vznikly i nové hřebčiny, ve kterých byli chováni Furiosové. Byly to hřebčiny: v Rumunsku hřebčín Bondita, v Jugoslávii Zobnatica, v Rakousku Wieselburg a u nás byl na chov Furiosů přeorientován hřebčín v Kladrubech a později hřebčín v Motešicích a Hostouni. Některé z těchto hřebčínů se snažily udržet kmen Furioso čistý nebo přinejhorším v kombinaci s druhým polokrevným kmenem North Star. Byly to zejména hřebčín v Mezöhegyesi a Bonditě. Naše hřebčiny Kladruby, Motešice, Albertovec a také hřebčín Wieselburg a Piber netrvaly tak na udržení čistého kmene Furioso a promísily ho jinými kmeny, kromě již zmíněného kmene North Star kmenem Przedswit, Gidran, i jinými plemeny, jako hannoverským, východopruským, oldenburským a noniem. Použití anglického plnokrevníka uvnitř kmene Furioso přineslo také kladné výsledky. S úspěchem se použilo velké množství anglických plnokrevných hřebců. Kmen Furioso se u nás značně rozšířil jak v hřebčíněch, tak v zemském chovu a rozštěpil se ve dvě linie: mohutnější linii Furioso XIII a jemnější linii Furioso XI. Polokrevník Furioso je představitelem všestranně využitelného koně (Štrupl et al. 1983).

Jeho zevnějšek představuje především středně hluboký a mohutný rámec teplokrevníka.

Průměrné rozměry u kladrubských pepiniérů Furioso byly tyto:

- KVH 174,4 cm,
- obvod hrudníku 195 cm,
- obvod holeně 22 cm,
- hmotnost 618 kg.

U chovných klisen byly rozměry:

- KVH 170,9 cm,
- obvod hrudníku 193,4 cm,
- obvod holeně 20,5 cm,
- hmotnost 518 kg.

U Furiosů se požaduje suchá hlava, protože původní charakteristický tvar hlavy byl setřen (Štrupl et al.1983).

Vyžaduje se pravidelný, přiměřeně dlouhý, svalnatý krk. Kohoutek je výrazný. Horní linie je pevná, středně dlouhá. Hloubka hrudníku je přiměřená. Zád' je přiměřeně mohutná, oválná, dlouhá. Fundament je suchý, kostnatý, přičemž jsou klouby a šlachy výrazné a suché. Spěnka je středně dlouhá, pevná a pružná. Kopyta jsou přiměřeně široká, dobře úhlovaná a pevná (Svaz chovatelů a příznivců moravské teplokrevníka 2015).

Největší slabinou zevnějšku Furiosů byla jejich užší, střechovitá zád', která byla odstraněna výběrem. Furiosové dobře zužitkují krmivo a svou tvrdostí a všestrannou výkonností v zemědělském provozu se mohou měřit se všemi ostatními kmeny, popřípadě i plemeny koní. Kmen Furioso se rozšířil hlavně na Moravě (Štrupl et al.1983).

Obrázek č. 1: 34 Furioso XIII-19

Zdroj: Archiv SCHPMT

Kmen Przedswit

Hřebec Przedswit byl dovezený v těle matky z Velké Británie. Narodil se v roce 1872 v hřebčíně Chorzelów hraběte Tarnowského v Galícii. Byl to pěkný, dobře stavěný, dostatečně hluboký hřebec s dobrou horní linií, korektní plecí a silným suchým fundamentem. Byl vítězem rakouského Derby 1875 a o rok později vyhrál Velkou cenu v Baden-Badene (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Chov tohoto kmene byl z hřebčína v Piberu přenesen do Radovce, protože hřebčín v Piberu byl přechodně zrušen. Z radoveckého hřebčína se příslušníci tohoto kmene také zařazovali do Čech a na Moravu. Po roce 1918 se s chovem tohoto kmene pokračovalo v rakouském hřebčíně Wieselburg a později ve znovu zřízeném hřebčíně v Piberu. Odtamtud se dostal i do hřebčína v Kladrubech a do hřebčína v Pohořelicích, takže svého času se u nás tento kmen začal slibně rozvíjet (Štrupl et al. 1983).

Kmen Przedswit je chován ve dvou liniích. Hnědá linie Przedswit VIII – Pib. je zavalitější a má hranatější stavbu těla. Vyznačuje se suchou, někdy i těžší obloukovitou hlavu, dlouhým silným krkem. Hřbet je pevný, středně dlouhý. Hrudník je hluboký a široký. Zád' je široká a delší. Fundament je suchý, kostnatý, přičemž jsou klouby a šlachy výrazné a suché. Spěnka je středně dlouhá, pevná a pružná. Kopyta jsou přiměřeně široká, dobře úhlovaná a pevná.

Ryzá linie Przedswit III K (VII Rad.) je celkově ušlechtilejší. Vyžaduje se rovná hlava, pravidelný, přiměřeně dlouhý, svalnatý krk s výrazným kohoutkem. Horní linie je pevná, středně dlouhá. Hloubka hrudníku je přiměřená. Zád' je přiměřeně mohutná, oválná, dlouhá. Fundament je suchý, kostnatý, přičemž jsou klouby a šlachy výrazné a suché. Spěnka je středně dlouhá, pevná a pružná. Kopyta jsou přiměřeně široká, dobře úhlovaná a pevná (Svaz chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka 2015).

Obrázek č. 2: Przedswit II-K

Zdroj: Archiv SCHPMT

Kmen North Star

North Star – zakladatel kmene se narodil v roce 1844 a v roce 1852 byl dovezený do Maďarska. V anglické plemenné knize se označuje jako The North Star. V Mezöhegyesi působil v letech 1853-1861. Byl to černý hnědák s dobrým hřbetem, dobře vázanými bedrami, dostatečně hluboký, s dobrým charakterem, s drobnou exteriérovou chybou ve fundamentě (beraní postoj hrudních končetin). V chovu zanechal vynikající potomstvo (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Tento kmen se dále rozšiřoval a udržoval pouze ve svém mateřském hřebčíně, ale ani tam se nechoval čistý, ale v kombinaci s kmenem Furioso. Jako u všech ostatních polokrevných kmenů, i u kmene North Star se použili angličtí plnokrevníci, kteří korigovali některé vady North Starů a pomáhali rozšiřovat krevní základnu. Po roce 1918 se kmen North Star choval také v rumunském hřebčíně Bontida a odtamtud byli přivezeni také první pepiniéři tohoto kmene i do Kladruhu nad Labem.

North Starové jsou hnědáci, a proto se i u nás v hřebčíněch používali v hnědém polokrevném stádě většinou v kombinaci s kmenem Furioso. Kmen North Star se svým zevnějškem podobá kmeni Furioso již proto, že v rodokmenech North Starů je často více než polovina předků kmene Furioso. Od Furiosů se liší jen menší souladností a mají hrubší zejména hlavu, která bývá někdy i poloklabonosá (Štrupl 1983).

V Maďarsku je plemenná kniha Furiosa vedená jako Furioso – North Star (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Obrázek č. 3: North Star VI-K

Zdroj: Archiv SCHPMT

Dalšími kmeny, označovány jako rakousko-uherské, jsou angloarabské kmeny Gidran a Star of Hannover.

V chovatelské terminologii charakterizuje pojem angloarab buď výsledek meziplenného křížení anglického plnokrevníka s arabským (hybrida), nebo plemeno ušlechtilých jezdeckých koní (Dušek 2011).

Angloarabský plnokrevný kůň někdy svým zevnějškem připomíná koně arabského, jindy koně anglického. Zpravidla dosahuje větší výšky než arabové a KVH mívá kolem

170 cm. Jeho hlava bývá ušlechtilá, suchá, štíčí s velkým okem a je přitom výrazná. Má pěkný krk, vždy výrazný kohoutek, pevný kratší hřbet, záď skloněnou, kulatou, šikmou lopatku. Šířkové rozměry má větší než angličtí plnokrevníci a končetiny jsou suché. Častěji bývá čtvercového nežli obdélníkového rámce. Barvu srsti má nejčastěji po arabském předku bílou (Štrupl et al. 1983).

Již v roce 1740 křížil Christian II. de Deux Ponts anglické dostihové koně s araby, aby získal výkonné jezdecké koně pro parfosní hony. Několik koní jeho chovu bylo později předmětem hipologického výzkumu organizovaného na přelomu století v hřebčinci Rosières aux Salins. Informace o jejich dalším osudu zmizely po napoleonských válkách. Přibližně v roce 1820 zahájil G. Bonneval, tehdejší ředitel hřebčince du Pin v Normandii, cílené šlechtění anglických plnokrevníků s arabskými. Několik arabských klisen bylo opakovaně připouštěno anglickými plnokrevnými plemeny a naopak. V roce 1833 bylo stádo klisen s plemeny přesunuto do hřebčína Pompadour. E. Gayot vypracoval řád plemenné knihy s následujícími podmínkami: právo zápisu mělo hybridní potomstvo anglických a arabských plnokrevníků, potomstvo již zaregistrovaných angloarabů, potomstvo získané křížením zapsaného angloaraba s anglickým plnokrevníkem nebo arabským koněm (Dušek 2011).

Kmen Gidran

Kmen Gidran má svůj původ v hřebčíně Bábolna. Uherský hřebčín byl založen roku 1789 jako pobočka hřebčína Mezöhegyesi a od roku 1806 byl samostatný. Účelem hřebčína byl chov arabských plnokrevníků a polokrevníků, nutný pro zemský chov k vytvoření jednotné základny a zušlechtění koní (Štencl 1977).

Zakladatelem kmene Gidran byl hřebec Gidran Senior, arab, který se narodil v roce 1809 v poušti obývané kmeny Hagdi Hamdania, kterého koupil v roce 1816 znalec koní baron Fechtig a dovezl do Terstu. Hřebec Gidran Senior byl v roce 1818 přesunut jako plemník do vojenského hřebčína Bábolna v Maďarsku, kde spolu s mnoha potomky dal šest kvalitních synů, z nichž nejdůležitější byl Gidran II (Gidran Senior × španělská klisna Arogante) (Ivanković et al. 2016).

Stádo Gidranů bylo později přeloženo do Mezöhegyese, protože potomstvo synů a vnuků plemníka Siglavi Gidran s orientálními klisnami bylo pro potřeby jezdeckých útvarů málo mohutné. Tam byly klisny kmene Gidran kříženy plemeny anglického plnokrevníka. Část plemníků Gidran byla připárena na radovecké orientální stádo klisen. Obě stáda byla chována odděleně. V Mezöhegyesi byl proto Gidran v typu mohutnějšího angloaraba, v Radovci v orientálním typu. Radovečtí Gidrani byli zmohutňováni výběrem mohutnějších, kostnatějších typů. Gidrani v Mezöhegyesi bylo po 2-3 generacích opětovně kříženo s anglickým plnokrevníkem (Dušek 2011).

Kmen Gidran je charakterizován jako ušlechtilý, harmonický jezdecký kůň, středního obdélníkového rámce. Hlava může být i mírně těžší klabonosá s širšími žuchvami. Krk je přiměřeně dlouhý, svalnatý s výrazným kohoutkem. Horní linie je pevná, středně dlouhá. Hrudník je přiměřeně hluboký. Záď je přiměřeně mohutná, rovnější, dlouhá. Fundament je suchý, kostnatý, přičemž jsou klouby a šlachy výrazné a suché. Spěnka je středně dlouhá, pevná a pružná. Kopyta jsou přiměřeně široká, dobře úhlovaná a pevná (Svaz chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka 2015).

Obrázek č. 4: Gidran IV-K/Gidran Bártek

Zdroj: Archiv SCHPMT

Kmen Star of Hannover

Tento kmen vznikl v bývalém vojenském hřebčíně v Hostouni na Šumavě. Založil ho angloarabský ryzák Star of Hannover, který se narodil roku 1912 v hřebčíně Radovec. V Hostouni zanechal několik dobrých synů, kteří byli pokračovateli tohoto kmene, později přeneseného také do hřebčína v Horních Motešicích a do hřebčína v Kladrubech nad Labem (Štrupl et al. 1983).

Koně této linie byli úspěšnými sportovci ve všech kategoriích. Vynikali hlavně v drezurních soutěžích, kde neměli konkurenci. Českoslovenští vojenští jezdci a jejich koně Ideal, Lékař, Ludevít, Neklan, Michoň a Nestor, všichni hostouňského chovu kmene Star of Hannover, patřili k drezurnímu družstvu Vojenského jezdeckého učiliště v Pardubicích a dosahovali pozoruhodných výsledků na mezinárodních kolbištích. Toto družstvo po olympijském roce 1936 patřilo k největším konkurentům téměř neporazitelného družstva hannoverského jezdeckého učiliště německého (Urbanová 2013).

Koně tohoto kmene představovali na danou dobu typ moderního jezdeckého koně. V padesátých letech kmen zanikl (Dušek 2011).

Rok 1938 po odstoupení Sudet měl tragické následky pro hostouňský hřebčín, kdy došlo k jeho evakuaci do Motešic a hřebci tohoto cenného kmene se začali vytrácet (Milota 2005).

Obrázek č. 5: Star of Hannover

Zdroj: Archiv SCHPMT

3.2 Pracovní plemena v dnešní době

Intenzivní mechanizování zemědělských prací a rozmach automobilové dopravy v poválečných letech vyvolaly velké změny v chovu koní. Prudce poklesly stavy koní, což vyvolalo zhoršení kvality a struktury stáda. Uplatnění koně se z pracovní oblasti začalo přesouvat do oblasti sportu a využívání volného času. To si zase vyžádalo změnu užitkového typu (Dušek et al. 1992).

Tento proces způsobil jednak rychlý úbytek ve stavech koní, ale i změnu struktury plemen, takže v současnosti koně nacházejí uplatnění hlavně v kulturně sportovní oblasti, a to zejména jako jezdeckí a sportovní koně, v hipoterapii a v hiporehabilitaci, a daleko menší množství koní je používáno k těžkému tahu a práci v lesním hospodářství (Mieslerová & Stříbrná 2020).

Mezi pracovní plemena koní dnes můžeme zařadit starokladrubskeho koně, Noniuse a šlonskeho koně.

3.2.1 Starokladrubske kůň

Starokladrubske kůň je nejstarší české plemeno koní založené na staroitalské a starošpanělské krvi, chované v České republice déle než 400 let (Putnová et al. 2017).

Obě tyto rasy koní byly chovány na poloostrovech Apeninském a Pyrenejském a největšího věhlasu a rozšíření dosáhly koncem 18. století. V této době se kůň staroitalské a starošpanělské rozšířil po celé Evropě, a tak se dostali i do českých zemí a v Kladrubech byl založen jejich čistokrevný chov (Lerche 1956).

Toto plemeno se stalo důležitým genovým zdrojem s jedinečnými vlastnostmi i vysokou kulturní a historickou hodnotou (Šichtař et al. 2019).

Genové zdroje jsou unikátním a nenahraditelným zdrojem genů pro další zlepšování biologického a hospodářského potenciálu produkčních organismů v zemědělství. Genové zdroje jsou přímo využívány v rostlinné i živočišné výrobě, v potravinářství, v konvenčním či

moderním šlechtění nebo v genovém inženýrství. Jejich význam dále narůstá s rychlým rozvojem genomiky a souvisejících biotechnologií. Genové zdroje patří také mezi kulturní dědictví a jsou významným zdrojem stability a kvality venkovského prostředí a krajiny (Zedek et al. 2017).

Národní program zahrnuje plemena koní starokladrubský kůň, huculský kůň, slezský norik a českomoravský belgický kůň.

Tabulka č. 2: Počty zařazených jedinců jednotlivých plemen koní v GZ v roce 2016

Plemeno	Počet
Starokladrubský kůň	378
Slezský norický kůň	337
Českomoravský belgický kůň	521
Huculský kůň	166

Zdroj: Vlastní zpracování dle Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin, zvířat a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství na období 2018-2022

Barokní charakter plemene byl zachován dodnes. Původ tohoto plemene sahá až do roku 1579 do hřebčína Kladruby nad Labem. Hlavním cílem bylo produkovat koně pro císařský dvůr Habsburků (Vostrá-Vydrová et al. 2016).

Snížení chovatelské popularity starošpanělských plemen na přelomu 18. a 19. století vedlo k postupným změnám v chovatelském programu v hřebčíně Kladruby nad Labem. Koně starokladrubského a lipicánského původu byli chováni zásadně pro císařský dvůr ve Vídni na stejném základě, tj. staroitalská a starošpanělská krev jako „barokní“ koně s různým využitím: starokladrubské koně jako kočárové koně a lipicánské koně jako jezdecké. Účel tohoto plemene je stále patrný v jeho typu, stavbě těla a využití (Vostrá-Vydrová et al. 2016).

Vzhledem k tomu, že původní starošpanělští koně vyhynuli, je starokladrubské plemeno jedinečné, ale také ohrožené ztrátou rozmanitosti, zejména kvůli historickým nesnázím a intenzivnímu příbuzenskému chovu (Moravčíková et al. 2016).

Starokladrubský kůň je velmi ušlechtilý, harmonický kočárový kůň (galakariosier) velkého, mírně obdélníkového rámce, s typickou těžší klabonosou hlavou s vejčitým okem a malýma ušima, delším, klenutým svalnatým, vysoko nasazeným krkem, neznatelným, dlouhým kohoutkem, delší, někdy volnější horní linií, delší, skloněnou svalnatou zádí, strmější, delší svalnatou plecí, hlubší, širší hrudí, oválným, delším trupem, silnějším, suchým kostnatým fundamentem s širokými tvrdými kopyty. Vyniká charakteristickou mechanikou pohybu s vysokou klusovou akcí a kadencovanými chody (Dušek 2011).

I když jde o jedno plemeno, jsou mezi kladrubskými bělouši a vraníky v typu a exteriéru určité rozdíly. Bělouši jsou ve srovnání s vraníky ušlechtilejší, s výraznější akcentací podílu orientální krve obsažené v koních starošpanělských, zatímco v chovu vraníků nabýval poněkud na výrazu určitý menší podíl krve okcidentální-norické (Dušek et al. 1992).

Chovný cíl:

- Středně velký až velký obdelníkový rámec,
- korektní stavba těla,
- harmonické proporce,
- klabonosá hlava s výrazným velkým tmavým okem,
- pravidelné kadencované chody s typickou vysokou akcí hrudních končetin v klusu.

Cílem je zachování jediného původního českého plemene koní v typu galakarosiera, s využitím k ceremoniální a reprezentativní službě, soutěžím spřežení, drezuře, baroknímu a rekreačnímu ježdění (Národní hřebčín Kladruby nad Labem 2018).

Dříve se v Kladrubech chovali koně v rozmanitějších barvách. Teprve později se jejich chov ustálil na dvou barvách srsti, černé a bílé (Štrupl 1983).

Z plemenitby se nevylučují ani jiné barevné varianty klisen-hnědky a ryzky. Jiné barevné varianty hřebců než bělouši a vraníci jsou z plemenitby vyloučeny (Národní hřebčín Kladruby nad Labem 2018).

Bělouši dříve sloužili jako těžcí kočároví koně pro ceremonie císařského dvora ve Vídni a vraníci byli využíváni duchovenstvem. Obě varianty jsou spravovány v jedné plemenné knize. Každá z nich je však chována samostatně a v současné době neexistuje cílené páření mezi zástupci různých variant (Vostrá-Vydrová et al. 2016).

Zakladatelem starokladrubských běloušů byl italský vraník Peppoli (nar. 1764), který byl otcem bělouše Imperatore (nar. 1775), a ten byl otcem bělouše Generale (nar. 1787). Jeho syn Generalissimus (nar. 1797) pak založil další kmen. Linie Generale je chována až do současnosti a linie Generalissimus byla chována do roku 1929 a v roce 1941 znovuobnovena synem hřebce Generale XXXIII z matky 407 Generalissimus – hřebcem Generalissimus XXIII (nar. 1938). Druhá sublinie kmene Generalissimus byla založena obdobným způsobem, tedy přejmenováním vyřazeného syna klisny 817 Generalissimus (Inkvizice) po Favory IV-12 na Generalissimus Inkvizice XXIX v roce 1970. Dnes tedy existují dvě větve linie Generalissimus: jedna odvozená od původní větve linie Generale, druhá od lipické linie kladrubského původu Favory. Od roku 1827 bylo k rozšiřování krevní báze a korekci tělesné stavby používáno arabských koní (např. Shagya X) a lipicánů (významný byl hřebec Favory XVIII (nar. 1934) a Favory-Bab (nar. 1938)). Původ lipické linie Favory se vztahuje k hřebci stejného jména, který se narodil r. 1779 v Kladrubech nad Labem, a byl umístěn do hřebčína Lipica, kde založil stejnojmennou linii. Později byla krevní základna starokladrubských běloušů neúspěšně rozšiřována orlovským klusákem (Orlov, Barzoi) a naposledy úspěšněji lusitánským hřebcem Rudolfo (nar. 1968) (Mieslerová & Stříbrná 2020).

Vraníci byli chováni od roku 1800, původně v liniích Sacramoso a Napoleone. Zakladatel kladrubských vraníků byl hřebec Napoleone (nar. 1845) přivezený z Říma (tato linie zanikla roku 1922). Kmen Sacramoso založili dva hřebci stejného jména, z nichž jeden, narozený v roce 1799, byl přivezen z arcibiskupského hřebčína Ries (u Salzburku) tato linie však také časem zanikla (1861) (Machek 2017).

Stádo vraníků, které se chovalo v kmenech Napoleone a Sacramoso, bylo v roce 1924 zrušeno. V roce 1938 se ale prof. PhDr. MUDr. Bílek DrSc., dr. h. c. rozhodl regenerovat kladrubské vraníky. Jejich regeneraci prováděl nejdříve v Průhonicích a od roku 1946

v „Pokusném hřebčíně Slatiňany“. Regenerace se prováděla ze zbytku klisen kladrubských vranek kmene Sacramoso a kladrubským vraníkem z lipické matky také z kmene Sacramoso. K rozšíření krevní základny se také použily klisny lipických a kladrubských bělek. Ty se pak všechny zapouštěly plemeníky vlastního chovu s černou barvou srsti (Štrupl 1983).

Lipický hřebec Siglavi narozený v Djakovu v roce 1946 pak založil linii Siglavi. Poslední vranou linií je linie Romke založená frízským hřebcem Romke, narozeným v roce 1966 v Holandsku. Starokladrubský vraník ovšem nedosahuje genetické stability bílých koní. Je to zaviněno tím, že ve třicátých letech bylo díky celosvětové ekonomické krizi z úsporných důvodů státem rozhodnuto o zániku vraného stáda. Starokladrubští vraníci byli zachráněni na poslední chvíli v průběhu II. světové války a chov znovuobnoven na troskách původních, ale již velmi starých klisen, či na klisnách již křížených s jinými plemeny. Geneticky se tak 15letá přestávka v chovu nesmazatelně podepsala. I proto nebyl vraník zařazen do seznamu Národních kulturních památek. Toto privilegium užívá pouze bělouš (Machek 2017).

Přehled zakladatelů čistokrevných klasických a neklasických kmenů starokladrubských koní nalezneme v tabulce č. 3 a 4.

Tabulka č. 3: Zakladatelé čistokrevných klasických kmenů starokladrubských koní

Kmen	Barva	Rok narození	Plemeno	Původ
Generale	bělouš	1787	starokladrubské	Slovensko (Kopčany)
Generalissimus	bělouš	1797	starokladrubské	Slovensko (Kopčany)
Sacramoso	vraník	1800	starokladrubské	Morava (Kroměříž)
Napoleone	vraník	1845	italskošpanělské	Itálie (Řím)
Solo	vraník	1927	starokladrubské	Hřebčín Kladruby nad Labem
Favory	plavák	1779	starokladrubské	Hřebčín Kladruby nad Labem

Zdroj: Chovný cíl, šlechtitelský program, řád plemenné knihy starokladrubského koně 2018

Tabulka č. 4: Zakladatelé čistokrevných neklasických kmenů starokladrubských koní

Kmen	Barva	Rok narození	Plemeno	Původ
Siglavi Pakra	vraník	1946	lipické	Chorvatsko (Dakovo)
Romke	vraník	1966	frízské	Nizozemsko
Rudolfo	bělouš	1968	lusitano	Portugalsko

Zdroj: Chovný cíl, šlechtitelský program, řád plemenné knihy starokladrubského koně 2018

Současná populace je rozdělena na pět čistokrevných klasických kmenů a tři čistokrevné neklasické kmeny, z nichž jsou Generale, Favory a Rudolfo bělouši, Solo, Siglavi Pakra a Romke vraníci a Generalissimus a Sacramoso se vyskytují v obou barevných variantách

(bělouši i vraníci). Čistokrevný klasický kmen Napoleone zanikl v r. 1922. Původ starokladrubskeho koně je možno vysledovat zpět k osmi zakladatelkám čistokrevných klasických rodin a sedmi zakladatelkám čistokrevných neklasických rodin (Národní hřebčín Kladruby nad Labem 2018).

Typičtí zástupci plemene jsou zobrazeny na obrázcích 6. a 7.

Obrázek č. 6: Solo Farola XXX
Zdroj: Archiv ankety Nejkrásnější kůň ČR 2015

Obrázek č. 7: Sacramoco Rabia VIII

Zdroj: Vyhodnocení šlechtitelského programu za rok 2013 – chov starokladrubskeho koní 2014

3.2.2 Nonius

Svůj původ a jméno tohoto plemene se odvozuje od zakladatele, anglonormandského hřebce Nonius, narozeného v roce 1810 ve Francii. Tento hřebec pochází z anglonormandské klisny po anglickém polokrevném hřebci Orion. Rakousko-uherská armáda tohoto hřebce ukořistila v roce 1815 a dala ho do hřebčína Mezöhegyes. Na počátku byl hřebec v plemenitbě využíván málo, měl exteriérové nedostatky. Vyznačoval se velkou, těžkou hlavou, malými očima, dlouhými ušima, kohoutek měl delší, méně výrazný, delší hřbet a bedra, které byly špatně vázané, zadek užší, skloněný, žebra plochá a lopatky strmé. V chovu byl používán jen na připouštění méně kvalitních tažných klisen. Až později, když se zjistilo, že má velmi dobré a výkonné potomstvo daleko korektnějšího zevnějšku, než byl on sám, začal se využívat v plemenitbě. Přidělili se mu španělské, lipické, kladrubské i sedmohradské klisny, které v sobě měly také italsko-španělskou krev, dále klisny arabské, normanské, německé a anglické polokrevné. Nonius senior byl hřebec velmi plodný. Když v roce 1838 uhynul, zanechal po sobě 79 hřebců a 137 klisen. Všechno potomstvo jemu velmi podobné, dostalo jeho jméno s příslušným pořadovým číslem (Mlyneková et al. 2013).

Chov Noniů se později rozšířil, a kromě Maďarska se choval v Jugoslávii (Báčka, Banát, Barani, Sriem), v Rumunsku (Bontída, Part), v Bulharsku a na Slovensku. U potomstva se vyskytovaly nedostatky v exteriéru. Na zlepšení exteriérových nedostatků byli koncem 19. století použiti hřebci anglického plnokrevníka (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

V závislosti na velikosti vlivu plnokrevníka byly vytvořeny dva typy Noniů: lehčí typ (větší vliv) a těžší typ (menší vliv), který byl mnohem větší a silnější, určený především pro zemědělské práce (Štrbac et al. 2015).

Chovný cíl dle Zvázu chovatelův koní na Slovensku (2017):

- Ušlechtilý, méně harmonický jezdecko-tažný kůň středního až většího obdélníkového rámce,
- těžší, v nosní části případně v celém profilu mírně klabonosá hlava,
- středně dlouhý, silný, svalnatý, rovný, středně nasazený krk,
- dlouhý, svalnatý, méně výrazný kohoutek,
- delší, dobře vázaná horní linie,
- kratší, silně skloněná, často méně svalnatá zád',
- strmější, delší, svalnatá plec,
- hlubokou, širokou, dlouhou hrudí,
- delší, hluboký trup,
- silný, kostnatý, suchý fundament s dobrými kopyty s pevnou rohovinou,
- pravidelný postoj.

Z nedostatků, které se u Noniuse vyskytují, jsou tzv. „kohoutí plece“ a slabší vázání beder (Dušek 2011).

Noniové jsou známí pro svůj laskavý, vyrovnaný temperament a velkou ochotu a schopnost pracovat jak v postroji, tak pod sedlem. Kromě toho jsou obvykle chovatelsky nenároční a vysoce odolní. Chovají se převážně jako vraníci, tmaví hnědáci nebo hnědáci s bílými odznaky či bez. Dnes se používají v zemědělství, lehkém tahu a ve vozatajském sportu.

Nonius je pomalejší a méně vhodný pro jiné jezdecké disciplíny, jako je drezura a parkur, než lehčí koně (Štrbac et al. 2015).

Chovná oblast Noniuse zahrnuje podunajské území bývalé Jugoslávie, Maďarska, Slovenska, Bulharska, Rumunska a Rakouska. Na Slovensku je chov Noniuse zahrnutý v genových rezervách (Zváz chovatelův koní na Slovensku 2017).

Představitelem plemene Nonius je Nonius-8 Vid, který je na obrázku č. 8. Tento kůň je využíván v pražském oddílu policie ČR.

Obrázek č. 8: Nonius-8 Vid
Zdroj: Archiv C. Neumanna

3.2.3 Šlonský kůň

Šlonský kůň je původem polské plemeno založené na konci 19. století. Bylo založeno pomocí oldenburských a východofřízských plemenů dovezených pro místní populaci klisen (Paslawska et al. 2018)

Značná část šlechtitelského materiálu vyhynula nebo byla během války evakuována; odhaduje se však, že na území Slezska a Dolního Slezska zůstalo asi 5000 koní slezského typu. Většina z nich neměla žádný doložený rodokmen a původ současného polského plemene byl odvozen z nich (Walkowicz et al. 2011).

Průměrné rozměry těchto koní jsou uvedeny v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5: Průměrné charakteristiky šlonských koní z období 2. světové války (cm)

	KVH	Obvod hrudníku	Obvod holeně
Klisny	158,7	195,6	22,2
Hřebci	160	201	23,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle Walkowicz et al. 2011

V letech 1945–1949 měl počet koní tendenci se zvyšovat, v důsledku toho byl využit chovný materiál různé kvality. V letech 1950-1955 byla v důsledku politických změn část populace vyřazena z chovu a využita jako pracovní koně. Plán konsolidace slezského teplokrevníka jako zemědělského koně byl vytvořen v roce 1956. Průměrné rozměry šlonských koní z období 1950-1955 nalezneme v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Průměrné charakteristiky šlonských koní v období 1950-1955 (cm)

	KVH	Obvod hrudníku	Obvod holeně
Klisny	157	193	22
Hřebci	158,5	196	23,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle Walkowicz et al. 2011

Transformace plemene na „ekonomického“ koně (výška pod 155 cm), který měl být doplňkovou přepravní silou v mechanizovaných zemědělských podnicích, byla zahájena v roce 1964. Současně se připaroval anglický plnokrevník a bylo využíváno i plemeno velkopolský kůň. Striktní výběr s ohledem na snížení výšky vedl k vyřazení četného plemenného materiálu a často byli pozorováni jedinci s výškou 150 cm nebo méně. Charakteristiky koní z tohoto období jsou uvedeny v následující tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Průměrné charakteristiky šlonských koní po roce 1964 (cm)

	KVH	Obvod hrudníku	Obvod holeně
Klisny	155	192	21,6
Hřebci	154	193	22,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle Walkowicz et al. 2011

Protože se zdálo, že tak malí koně nemají v zemědělství využití, byl v roce 1969 plán chovu opět změněn a stanovená požadovaná výška byla 155-158 cm. Ještě v roce 1972 byly charakteristiky populace v průměru 156 KVH, 192 KVP a 21,8 cm obvod holeně. Nedostatek prodeje způsobil, že chov slezských teplokrevníků se stal nerentabilním a počet koní se rychle snížil. Zájem o slezské koně se vrátil, když se v polovině 70. let anglo-slezští polokrevníci, vyvážení jako jezdeckí koně pro těžší jezdce, stali populární v západoevropských zemích. Popularita „polských hunterů“ způsobila hromadné křížení slezských klisen s plnokrevnými hřebci. V polovině 80. let byli z Německa dovezeni čtyři hřebci plemene Schwares warmblutt (těžký teplokrevný kůň) s cílem zlepšit tažné vlastnosti slezských teplokrevníků. Byli vyššího a lehčího typu a začali se masově využívat, a tak dominovali polskému chovu téměř dvě desetiletí. V roce 2000 bylo představeno konečné rozdělení slezského plemene na dva typy, tj. staré se širším využitím včetně kočárového sportu a nové, jezdeckého a sportovního typu (Walkowicz et al. 2011).

Požadované vlastnosti v závislosti na typu jsou uvedeny v tabulkách č. 8. a 9.

Tabulka č. 8: Starý typ šlonského koně

	KVH	Obvod hrudníku	Obvod holeně
Klisny	158-168	190-210	22,5-23,5
Hřebci	160-170	190-210	23-24

Zdroj: Vlastní zpracování dle Walkowicz et al. 2011

Tabulka č. 9: Nový typ šlonského koně

	KVH	Obvod hrudníku	Obvod holeně
Klisny	162-168	185-200	21,5-22,5
Hřebci	164-170	190-200	22-23

Zdroj: Vlastní zpracování dle Walkowicz et al. 2011

Velikost aktivní populace slezských koní je malá, v roce 2017 to bylo asi 1700 klisen a 250 hřebců. Berme však na vědomí, že dříve platné podmínky pro vstup koní do PK umožňovaly přítomnost i krve jiných plemen (Polski Związek Hodowców Koni 2018).

V původech koní se smí vyskytovat pouze sležští teplokrevníci a oldenburští teplokrevníci a angličtí plnokrevníci (Kania-Gierdziewicz et al. 2018).

Také potomci těchto koní jsou při splnění určitých požadavků zapsáni. V roce 2014 byla plemenná kniha uzavřena pro klisny bez doloženého původu (Polski Związek Hodowców Koni 2018).

Chovný cíl dle Polski Związek Hodowców Koni (2018)

- Velký obdelníkový rámec,
- harmonická postava,
- poměrně těžká, kostnatá hlava s mírně klabonosým profilem (štičí hlava je nežádoucí),
- oko živé, výrazné,
- uši nemají být příliš malé, úměrné k hlavě,
- krk dlouhý, vysoce nasvalený, může být rovný (jelení krk nežádoucí),
- silný trup,
- nepřítliš výrazný kohoutek,
- silný hřbet a dobře spojená a přiměřeně dlouhá bedra,
- široká, mírně šikmá nebo rovná svalnatá zád',
- ne příliš nízko nasazený ocas (roztřepení je nežádoucí),
- končetiny správně zaúhlené, klouby suché (mírná tvorba rousů),
- kopyta úměrné tělesné velikosti,
- krok čtyřdobý, energetický a prostorný,
- klus dvoudobý, aktivní, prostorný a flexibilní.

Zároveň jsou povoleni koně s podílem anglické krve, zejména s ušlechtlejší hlavou a delším, výše nasazeným krkem. Konstituce takového koně by měla být suchá a ve sportovním typu (Polski Związek Hodowców Koni 2018)

Baron, uvedený na obrázku č. 9, je zástupce plemene šlonský kůň využívaný v pražském oddílu Policie ČR.

Obrázek č. 9: Baron

Zdroj: Archiv C. Neumanna

3.3 Jízdní policie ČR

Pod pojmem jízdní policie máme na mysli hipomobilní policii, protože jiná jezdecká zvířata se u nás nepoužívají. Až do praktického zavedení vozidel se spalovacími motory, tj. do přelomu 19. a 20. století, byl kůň v armádě bezkonkurenčně nejrychlejším přepravním způsobem. Nic na tom nezměnil ani vynález parních lokomotiv. Kůň byl navíc i jakousi zbraní, neboť jeho hmotnost zvyšovala údernou sílu jezdeckého útoku. Vojenský kůň odešel definitivně ze scény po 2. světové válce, ačkoliv již po 1. světové válce bylo zřejmé, že za stávajícího stavu vojenství nemá jízda budoucnost. V některých armádách plní ještě vojenská jízda roli ceremoniálních jednotek. Podobné uplatnění jako u armády našel kůň i u policejních složek. Jeho rychlost byla užitečná při stíhání zločinců (Macek & Uhlíř 1997).

Policisté oddělení služební hipologie a služební koně jsou využíváni pro výkon hlídkové služby, zajišťování bezpečnosti osob a majetku při konání sportovních a kulturních akcí a k zákrokům pro jednotným velením při nepovolených shromážděních osob a srazech extremistických skupin. Charakter jejich přímého výkonu je závislý na vývoji bezpečnostní situace v teritoriu, kde je dislokována jednotlivá oddělení služební hipologie (Navrátil 2015).

Policejní koně se musí ve službě vyrovnat s náročnými předměty a nepředvídatelnými situacemi. Tito koně jsou zvyklí zůstat klidní v turbulentních situacích, jako jsou ohromné davy lidí a ohňostroje, z důvodu veřejné bezpečnosti a bezpečnosti policistů a samozřejmě pro vlastní blaho (Munster et al. 2013).

Policejní koně usnadňují efektivní policejní práci a mohou zlepšit bezpečnost policistů pracujících v nestálém prostředí umožněním rychlého a bezpečného rozptýlení davů, pohotovým odstraněním násilných pachatelů z davu, tak rychle obnoví bezpečnost a mír v rámci komunity (Thomas 2010).

Policisté-jezdci ze všech oddělení služební hipologie jsou využíváni i k reprezentaci PČR na různých významných událostech (např. slavnostní stafáže) a zúčastňují se sportovních soutěží v oblasti hipologie, kde prezentují hipologickou činnost Policie České republiky (Navrátil 2015).

Jízdní policie v Československu měla ve své historii nezastupitelnou úlohu. Není teda náhodou, že po pádu komunismu a nastolení demokracie policie v České republice hledala další možnosti využití i jiných složek. Koně byli pro policii vždy dobrými pomocníky a našli uplatnění i v dnešní době (Blažek et al. 2017).

Služební koně jsou v České republice využíváni u Policie v ČR v oddílech v Praze, Brně a ve Zlíně. Dále u Městské policie v Ostravě, Pardubicích a v Praze 1, 5, 7 a 11.

Vymezení základních pojmů dle ZPPP č. 80/2009:

- Služební hipologie – činnost týkající se držení, ošetřování, používání, výcviku a chovu služebních koní.
- Služební kůň – kůň, který je v majetku policie, nebo kůň přidělený k plnění úkolů policie na základě smlouvy o výpůjčce.
- Hlídkový služební kůň – služební kůň, který je schopen plnit běžné úkoly v terénu a v silničním provozu.
- Služební kůň pro speciální úkoly – služební kůň určený nejen k hlídkové službě, ale i k plnění speciálních úkolů při ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti, zejména při jeho hromadném narušení.
- Jezdcem – policista, který používá služebního koně k výkonu služby.
- Cvičitelem – jezdec oprávněný provádět odborný výcvik jezdců a služebních koní, který získal klasifikaci po absolvování zkoušek cvičitelů.

3.3.1 Výcvik služebního koně a jezdce

Výcvik služebních koní je náročný, nikdy nekončící zdokonalovací proces. Služební kůň musí umět zvládat celou řadu cviků a být ochotný k práci. Posuzuje se jeho exteriér, chody, zdravotní stav a jeho charakterové vlastnosti, které můžeme částečně a po dlouhodobých zkušenostech odhadnout i z původu (Blažek et al. 2017).

Policejní koně musí mít vhodný temperament a povahu, aby překonali ty nejnáročnější okolnosti (Munsters et al. 2013).

Je třeba zdůraznit, že jezdecktví je v dnešní době zaměřeno spíše na sportovní využití koní, což ovlivňuje požadavky na jejich exteriér, povahu a jiné prvky, které jsou při sportovním

využití žádané. Z tohoto důvodu jsou i výše zmíněná plemena koní velmi často využívána ve sportovní zápřeži. Lze tedy říct, že chov koní pro služební účely je čím dál tím více náročné.

Policie ČR

Koně jsou nakupováni ve věku od 3-6 let, po základním výcviku, který je nadále prohlubován a doplňován o speciální policejní prvky (dýmavnice, střelba, chůze přes lávku, vytlačování davu atd.) (Navrátil 2004).

Výcvik každého koně je individuální. Musí se připravit na práci, kterou nikdy nevykonával, proto je nutné ve výcviku postupovat opatrně, s citem, klidem a rozvahou. Koně musí získat rovnováhu, učit se chápat pomůcky jezdce, přijmout je a dokázat v klidu spolupracovat. Po získání dovedností v základech drezurní přípravy se mohou posunovat dál ke skokové přípravě a k nácviku rušivých jevů. Nikdy nelze pokračovat s výcvikem dále, pokud kůň dokonale nezvládá drezurní a skokovou přípravu. Kůň musí být vždy dobře ovladatelný, aby mohl zdolávat překážky a nástrahy, se kterými se může ve službě setkat (Blažek et al. 2017).

Výcvik služebních koní a jezdců zahrnuje:

- Práci ve stáji-ošetřování výstrojních součástí, ošetřování a krmení služebních koní,
- praktický výcvik jezdců v jízdě na služebním koni; vlastní výcvik jízdy na služebním koni je zaměřen na zvládnutí základní techniky jízdy a zahrnuje drezurní ježdění, skokovou přípravu, jízdu v terénu, nácvik speciálních rušivých jevů a překonávání speciálních překážek, nácvik služebního zákroku s pořádkovou jednotkou,
- výcvik služebních koní, zejména lonžování, skokovou gymnastiku ve volnosti, nucené pohybování na mechanickém zařízení, provádění a volný výběh.

Příprava a výcvik služebního koně pro přezkoušení dle zkušebního řádu stanoveného pokynem ředitele ředitelství trvá nejdéle 12 měsíců od data zakoupení nebo pronájmu služebního koně. Výcvik jezdce trvá nejdéle 12 měsíců.

Za výcvik policistů a služebních koní v Policii ČR je odpovědný odborný útvar Policejního prezidia ČR-odbor služební kynologie a hipologie Praha, který stanoví požadavky a standardy výcviku policistů a služebních koní. Ke kontrole kvality výcviku policistů a služebních koní jsou organizovány speciální kurzy, které jsou zakončeny absolvováním závěrečné zkoušky a získáním „osvědčení o způsobilosti k výkonu služby na služebním koni“ pro policisty a zadáním kategorie „kůň hlídkový“ nebo „kůň pro speciální úkoly“ pro služební koně (Navrátil 2004).

Po převedení koní na jednotlivé útvary v rámci Policie České republiky se i nadále koně připravují a zdokonalují ve výcviku. Provádí nácvik rušivých jevů, což je zdolávání překážek, jako jsou přechody přes různé předměty, přechody přes lávky, dýmavnice, oheň, prapory

a reakce na střelbu. Učí se pracovat ve formacích, postupovat v rojnici a vytlačovat (Blažek et al. 2017).

Instruktor výcviku služebních zvířat je povinen plánovat služebním koním rovnoměrně poměr služby, výcviku a aktivního odpočinku. Při této činnosti vychází z podmínky dlouhodobého využití služebních koní pro potřeby policie a z potřeb jednotlivých jezdců, služebních koní a úrovně jejich vycvičenosti.

Vedoucí oddělení a instruktor výcviku služebních zvířat mohou pověřit pro kvalifikované vedení jednotlivého výcviku jezdců a služebních koní cvičitele.

Služební kůň ve výcviku je velen do výkonu služby pod vedením zkušeného jezdce ve společné dvoučlenné hlídce se zkušeným služebním koněm; s ohledem na stupeň vycvičenosti služebního koně je nutno přihlížet na charakter a dobu výkonu služby.

Služební kůň, který je v rekonvalescenci, po nemoci nebo úrazu, se výcviku ani výkonu služby na nezbytně nutnou dobu nezúčastňuje. Dle návrhu příslušného veterinárního lékaře ve spolupráci s instruktorem výcviku služebních zvířat je po převedení umístěn ve výcvikovém středisku služební hipologie (ZPPP č 80/2009).

Jezdci nemají přiděleného jednoho konkrétního koně. Důvodem je především střídání policistů ve službě. Při výcviku je vhodné, aby jezdci koně střídali a znali tedy všechny koně na oddělení a uměli na nich jezdit. Do služby pak je vhodné, aby jezdec jezdil na stejném koni, se kterým si nejlépe rozumí a kterému věří. Tento model se snaží JP dodržovat.

Zkouška odborné způsobilosti dle Závazného pokynu policejního prezidenta č. 110/2000 - Zkušební řádu Policie ČR pro přezkušování policistů-jezdců a služebních koní je zaměřena na:

- Právní teorii – trestní zákon, trestní řád, zákon o přestupcích,
- veterinární péči o koně – poskytnutí první pomoci, ošetřování úrazů, vznik infekčních a kolikových onemocnění, anatomii koně,
- zásady podkovářství,
- terénní jízdu,
- parkur (8 překážek),
- drezura stupně „Z“,
- speciální policejní parkur s rušivými jevy (práce s obuškem, průchod ohněm, dýmovicemi, vytlačování davu),
- ošetřování koně ve stáji,
- údržbu výstrojního materiálu.

Odborná zkouška je vykonávána před zkušební komisí, která je složena z pracovníka odboru služební hipologie a kynologie Policejního prezidia Policie ČR Praha a dvou rozhodčí České jezdecké federace (Navrátil 2004).

Většinu pomůcek k ovládní koně musí jezdci používat automaticky. Toho docílí pouze opakovaným výcvikem. Policisté na koních se dostávají ve službě často do stresu a ve vyhocených situacích jsou pod velkým tlakem. Každá situace je jiná, ať už se jedná o změny prostředí či překonávání ostatních, pro koně i jezdce nepřirozených překážek (Blažek et al. 2017).

Městská policie

Příkaz ŘMP č. 14/08 ze dne 30. dubna 2008 stanovuje dovednosti služebního koně u Městské policie:

- Průchod přes pro koně nepřirozené povrchy (poházené pet lahve, matrace, koberce, igelity, ...),
- postrkování a tlačení pushballového míče v kroku či klusu,
- eliminace reakce na zvukové jevy (houkání policejního auta, troubení aut, trumpeta, křičící dav lidí, ...),
- nošení vlajky a její přenášení z bodu A do bodu B,
- procházení mezi barely a proražení stěny z plastových barelů,
- přejít přes oheň v kovové liště, nebo přes pruh zapálené slámy,
- pokládání různých předmětů na tělo koně,
- eliminace reakce na dýmy,
- eliminace reakce na střelbu z pistole,
- průchod pod podhledem,
- přetažení velké plachty přes koně od zádi přes hlavu,
- vytlačení davu
- práce s obuškem
- chůze v městském provozu – minimálně dvoučlenná hlídka.

3.3.2 Výkon služby

Oddělení služební hipologie jsou nedílnou součástí pořádkové služby Policie České republiky a mají nezastupitelné, specifické místo v boji proti kriminalitě. V hlídkové činnosti hrají jezdci na koních důležitou roli především v rekreačních oblastech a v okrajových částech měst. Policista na koni je v městských parcích a rekreačních zónách nepřehlédnutelný. V těchto místech převažuje především rovina preventivní činnosti. Neocenitelnou a nezastupitelnou roli hrají koně v přímém boji proti extremismu. Ať už při různých demonstracích či v boji proti řádění militantních fanoušků při sportovních podnicích, především fotbalových zápasech. Velmi účelné a efektivní bývá nasazení koní při pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách (Blažek et al. 2017).

Výkon služby je prováděn dvoučlennými hlídkami jezdců, v případě nasazení do bezpečnostních opatření nejméně skupinou 4 jezdců.

Do výkonu služby se služebními koňmi nastupují jezdci z místa dislokace oddělení:

- Jízdo na služebních koních – v tomto případě lze délku výkonu služby stanovit na 5 hodin, přičemž doba nutná k dosažení místa výkonu se započítává do její celkové doby,
- pomocí speciálních služebních dopravních prostředků – v tomto případě lze délku služby stanovit na 6 hodin, doba nutná k dosažení místa výkonu služby a zpět se započítává do její celkové doby.

Vyžaduje-li to bezpečnostní situace, lze dobu výkonu služby služebních koní prodloužit na nezbytně nutnou dobu. Pokud to stav situace dovolí, umožní se služebním koním odpočinek. Vždy je nutné zohlednit zdravotní stav služebních koní.

V zimních měsících může být použitelnost služebních koní pro výkon služby s ohledem na povětrnostní podmínky snížena. Činnost oddělení je v tomto období zaměřena především na intenzivní výcvik jezdců a služebních koní. Při dlouhodobém poklesu venkovních teplot pod -5 °C může být zkrácen přímý výkon služby v určené lokalitě na 2 hodiny a při dlouhodobém poklesu venkovních teplot pod -10 °C je jízdní hlídka nasazena jen v případě mimořádné situace na pokyn vedoucího oddělení nebo jeho nadřízených služebních funkcionářů (ZPPP č 80/2009).

Služební koně mohou být dle ZPPP č. 80/2009 využíváni na oddělení:

- K výkonu hlídkové služby.
- k pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách,
- k propátrávání těžko přístupných lesních a horských terénů,
- k reprezentaci policie na společenských, kulturních a sportovních akcích,
- k zajištění veřejného pořádku při sportovních a kulturních akcích v součinnosti s pořádkovými jednotkami,
- k dalším stanoveným úkolům speciálního charakteru.

Ustájení služebních koní je zajišťováno ve služebních stájích individuálně v boxech. Úklid boxů se provádí denně. Dezinfekce, dezinfekce a deratizace je prováděna na základě smluvních vztahů s odbornou firmou. Ošetřování služebního koně se provádí denně. Jeho součástí je i péče o srst a kopyta individuálně přidělenými pomůckami. K uskladnění výstroje a materiálu pro služební koně slouží sedlovna, která je samostatnou, suchou a dobře větranou místností (ZPPP č. 80/2009).

Dle ZPPP č. 80/2009 komise při výběru nového koně posuzuje zejména:

- Zdravotní stav koně,
- povahové vlastnosti,
- vhodnost pro výkon služby,
- mechaniku pohybu (předvedení koně na ruce v kroku a klusu),
- úroveň vycvičenosti (předvedení koně pod sedlem),
- exteriér (min. KVH 165 cm).

4 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo popsat pracovní plemena koní, včetně jejich historického vývoje, která jsou v České republice využívána pro služební účely.

Byly představeny rakousko-uherské polokrevné kmeny Gidran, Przedswit, Star of Hannover, North Star a Furioso. Tyto kmeny vznikly v bývalých rakousko-uherských hřebčíněch v druhé polovině 19. století kvůli silicímu tlaku na výkonné armádní koně. V práci byl shrnut vznik jednotlivých kmenů a požadavky na exteriér jejich zástupců. Na základě těchto původních kmenů je u nás dnes chován moravský teplokrevník.

Mezi mohutnější pracovní teplokrevníky bychom v dnešní době zařadili starokladrubského koně, Noniuse a šlonského koně, kteří jsou v této práci charakterizováni. Byla představena zejména historie a současnost chovu těchto plemen.

U starokladrubského koně se datuje až do roku 1576, kdy byla kladrubská obora povýšena na císařský hřebčín s cílem produkovat koně pro císařský dvůr. Starokladrubský kůň je dnes chován v původním typu galakaroseriéra a úspěšně reprezentuje ČR ve vozatajském sportu.

Původ plemene Nonius se vztahuje k hřebčínu Mezöhegyes. Později se rozšířilo po značné části tehdejšího Rakouska-Uherska a poté bylo ovlivněno anglickým plnokrevníkem za účelem odstranění exteriérových nedostatků. Zástupci tohoto plemene jsou těžší, méně ušlechtilí koně, jezdecko-tažné užitkovosti s větším obdélníkovým rámcem.

Populace šlonského koně, původního polského plemene, byla negativně ovlivněna válkou, proto se původ dnešního plemene odvozuje od zbylých jedinců s nedoloženým rodokmenem. V roce 2000 bylo po dlouhém vývoji představeno konečné rozdělení šlonských koní na jezdecký typ a kočárový typ.

V dnešní době jsou pro nás koně především volnočasovou aktivitou a sportovním partnerem, proto se značně změnil užitkový typ z pracovních na lehké jezdecké koně. Původní těžší teplokrevníci s mnohostrannou využitelností se proměnili v ušlechtilé lehké jezdecké koně. Z tohoto důvodu nejsou výše zmíněná pracovní plemena pro tyto účely vhodná a poptávka po nich je značně nižší, než je tomu u koní šlechtěných primárně pro sportovní výkonnost. Je velmi důležité, že se pro tato pracovní plemena našlo i další využití, a to právě u jízdnicích policíí.

V závěru práce byly zpracovány požadavky na služební koně u Městské policie a Policie ČR, jejich výcvik, zkoušky odborné způsobilosti a následné nasazování do služeb. Služební koně usnadňují práci policistů při vyhledávání pohřešovaných osob, při hlídkách v lesoparcích a chatových oblastech, neboť policista na koni má mnohem větší rozhled po okolí a pohybuje se rychleji než pěší hlídka. Využívají se také při demonstracích či při sportovních utkáních, protože služební kůň vzbuzuje větší respekt. Domnívám se, že zařazením uvedených pracovních plemen do služby u jízdnicích policíí, jsme pro ně získali nové využití, a tak bychom se v blízké budoucnosti nemuseli obávat o jejich uplatnění.

5 Literatura

- Blažek L. a kol. 2017. Mezinárodní policejní mistrovství České republiky v jezdeckví. Policejní prezidium České republiky, Brno.
- Bower M. A., McGivney B. A., Campana M. G., Gu J., Andersson L. S., Barrett E., Davis C. R., Mikko S., Stock F., Voronkova V., Bradley D. G., Fahey A.G., Lindgren G., MacHugh D. E., Sulimova G., Hill E. W. 2012 The genetic origin and history of speed in the Thoroughbred racehorse. *Nature Communications* **3**
- Dušek J. 2011. Chov koní. Brázda, Praha. ISBN: 978-80-209-0388-4.
- Dušek J., Hučko V., Klement J., Pellarová A. 1992. Chov koní v Československu. Brázda, Praha. ISBN: 80-209-0168-X.
- Hofmanová B., Vostrý L., Majzlík I., Vostrá-Vydrová H. 2015. Characterization of greying, melanoma and vitiligo quantitative inheritance in Old Kladruby Horses. *Czech Journal of Animal Science* **60**:443-451
- Ivanković A., Ramljak J., Trogrlić J. 2016. Exterior features of Gidran horse in Croatia. *Stočarstvo* **70**:93-104
- Kania-Gierdziewicz J., Galka E., Gierdziewicz M. 2018. Analysis of genetic structure of Silesian horses from Książ National Stud, *Animal Science* **57**:31-45
- Lerche F. 1956. Starokladrubský kůň. Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Macek P., Uhlíř L. 1997. Dějiny policie a četnictva I. (1526-1918). Themis, Praha. ISBN: 80-85821-52-4
- Machek J., Neumann C. 2017. Národní hřebčín Kladruby nad Labem jako kulturní dědictví. Přednáška-Sborník. Available from http://www.hrebcinec-tlumacov.cz/fm/files/Aktuality/NHK/NHK_jako_kulturni_ddictvi_-_Pednaska_dne_31.3.2017.pdf (accessed February 2021)
- Mieslerová B., Stříbrná L. 2020. Koně z naší republiky. Agriprint, Olomouc. ISBN: 978-80-87091-89-0.
- Milota V. 2005 Angloarabský kmen Star of Hannover. Svaz chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka. Available from <http://www.moravskyteplokrevnik.cz/files.php?mid=4bb39c8c-e623-102d-a031-00e0814daf34&isCategory=true> (accessed January 2021)
- Misař D. 2011. Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Brázda, Praha. ISBN: 978-80-209-0383-9
- Mlyneková E., Halo M., Imrich I. 2013. Line konstrukcion of nonius breed in Slovakia. *Journal of Central European Agriculture* **14**:1550-1562
- Moravčíková N., Kasarda R., Kukučková V., Vostrý L., Kadlečík O. 2016. Genetic diversity of Old Kladruber and Nonius horse populations through microsatellite variation analysis. *Acta argiculturae Slovenica* **5**:45-49
- Munster C. C. B. M., Visser E. K., Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan M. M. 2013. Physiological and behavioral responses of horse during police training. *Animal* **7**:822-827
- Národní hřebčín Kladruby nad Labem. 2018. Chovný cíl, šlechtitelský program, řád plemenné knihy starokladrubského koně. Available from <https://www.nhkladruby.cz/media/cache/file/10/radpk18.pdf> (accessed January 2021)

- Navrátil J. 2004. Kůň ve službách policie ČR III. Available from <https://www.equichannel.cz/kun-ve-sluzbach-policie-cr-iii> (accessed December 2020)
- Navrátil J. 2004. Kůň ve službách policie ČR II. Available from <https://www.equichannel.cz/kun-ve-sluzbach-policie-cr-ii> (accessed December 2020)
- Navrátil J. 2004. Kůň ve službách policie ČR IV. Available from <https://www.equichannel.cz/kun-ve-sluzbach-policie-cr-iv> (accessed December 2020)
- Navrátil J. 2015. Moderní obrněná jízda – oddíl policejní hipologie. Available from <https://www.krimi-plzen.cz/a/fotogalerie-moderni-obrnenajizda-oddil-policejni-hipologie/> (accessed December 2020)
- Paslawska U., Michlik K., Janus I., Paslawski R., Zysko D., Noszczyk-Nowak A. 2018. Physiological values of ECG parameters in Silesian horses. *Med. Weter* **74**: 577-580
- Polski Związek Hodowców Koni. 2018. Program hodowli koni rasy śląskiej. Available from <https://www.pzhk.pl/hodowla/programy-hodowli/> (accessed May 2020)
- Příkaz ŘMP č. 14/08 ze dne 30. dubna 2008
- Putnová L., Štohl R., Vrtková I. 2017. Genetic monitoring of horses in the Czech Republic: A large-scale study with a focus on the Czech autochthonous breeds. *Journal of Animal Breeding a Genetics* **135**:73-83
- Svaz chovatelů a příznivců moravské teplokrevníka. 2015. Chovný cíl a plemenný standard plemene moravský teplokrevník. Available from <http://www.moravskysteplokrevnik.cz/chovny-cil-a-plemenny-standard/> (accessed April 2020)
- Šichtař J., Šimoník O., Bubeníčková F., Svobodová J., Nehasilová A. 2019. Improvement in Semen Conservation of the Czech Endangered Old Kladruber Horse: Special Focus on the Type of Extender and Packagign System. *Journal of Equine Veterinary Science* **72**:101-107
- Štencl F. a kol.: Vývoj chovu koní u nás –II. díl. Ústav veterinární osvěty, Pardubice.
- Štrbac L., Trivunović S., Baban M. 2015. Phenotypic and genetic variability of some morphological traits of Nonius horse in Serbia. 26th international DAGENE SYMPOSIUM 21-26
- Štrupl J., Lerche F., Waksmundský S. 1983. Chov koní. Státní zemědělské nakladatelství, Praha. ÚVS 1977:201 s.
- Thomas R. 2010. Predictability in an unpredictable Environment: Training the Police Horse using Learning Theory. *Journal of Veterinary Behavior* **5**:218
- Urbanová M. 2013. Moravský teplokrevník: Ztracený kmen Star of Hannover. Equichannel. Available from <https://www.equichannel.cz/moravsky-teplokrevnik-ztraceny-kmen-star-of-hannover> (accessed December 2020)
- Vostrá-Vydrová H., Vostrý L., Hofmanová B., Krupa E., Zavadilová L. 2016. Pedigree analysis of the endangered Old Kladruber horse population. *Livestock Science* **185**:17-23
- Walkowicz E., Unold O., Maciejewski H., Skrobanek P. 2011. Zoometric Indices in Silesian Horses in the Years 1945-2005, *Annals of Animal Science* **11**:557-567
- Policejní prezidium ČR. 2009. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17.6.2009, kterým se upravuje činnost služební kynologie a služební hipologie

- Zedek V., Křížková I., Kosová M., Holubec V., Mátlová V., Komínek P., Papoušková L., Novotný D., Janovská D. 2017. Národní program konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin, zvířat a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství na období 2018-2022. Ministerstvo zemědělství, Praha.
- Zväz chovateľov koní na Slovensku-družstvo. 2017. Štatut plemenej knihy plemena furioso. Available from <http://www.horses.sk/joomla/images/stories/statuty/furioso.pdf> (accessed May 2020)
- Zväz chovateľov koní na Slovensku-družstvo. 2017. Štatut plemenej knihy plemena nonius. Available from <http://www.horses.sk/joomla/images/stories/statuty/nonius.pdf> (accessed May 2020)

6 Seznam použitých obrázků

Obrázek č. 1: 34 Furioso XIII-19.....	13
Obrázek č. 2: Przedswit II-K	14
Obrázek č. 3: North Star VI-K.....	15
Obrázek č. 4: Gidran IV-K/Gidran Bártek	17
Obrázek č. 5: Star of Hannover.....	18
Obrázek č. 6: Solo Farola XXX.....	22
Obrázek č. 7: Sacramoco Rabia VIII.....	22
Obrázek č. 8: Nonius-8 Vid.....	24
Obrázek č. 9: Baron.....	27

7 Seznam použitých tabulek

Tabulka č. 1: Přehled hřebců zakladatelů Rakousko-uherských kmenů	11
Tabulka č. 2: Počty zařazených jedinců jednotlivých plemen koní v GZ v roce 2016.....	19
Tabulka č. 3: Zakladatelé čistokrevných klasických kmenů starokladrubských koní	21
Tabulka č. 4: Zakladatelé čistokrevných neklasických kmenů starokladrubských koní.....	21
Tabulka č. 5: Průměrné charakteristiky šlonských koní z období 2. světové války (cm).....	24
Tabulka č. 6: Průměrné charakteristiky šlonských koní v období 1950-1955 (cm)	25
Tabulka č. 7: Průměrné charakteristiky šlonských koní po roce 1964 (cm)	25
Tabulka č. 8: Starý typ šlonského koně.....	26
Tabulka č. 9: Nový typ šlonského koně	26

8 Seznam použitých zkratk a symbolů

GZ – Genové zdroje

JP – Jízdní policie

KVH – Kohoutková výška hůlková

KVP – Kohoutková výška pásková

PK – Plemenná kniha

SCHPMT – Svaz chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka

ZPPP – Závazný pokyn policejního prezidenta

